

Teologiczne Studia Siedleckie

XVI (2019) 16, s. 97-115

Ks. Kazimierz MATWIEJUK*

MAŁŻEŃSTWO JAKO DROGA UŚWIĘCENIA

Treść: Wstęp; 1. Wielkość małżeństwa; 2. Uświęcenie rodziny przez Eucharystię; 3. Wychowanie dzieci do uczestnictwa w Eucharystii; 4. Intensywność przygotowań; 5. Liturgia Kościoła domowego; 6. Znaczenie nabożeństw w życiu rodzinnym; Zakończenie; Streszczenie; Summary: Marriage as a path to sanctification.

Słowa kluczowe: łaska, małżeństwo, modlitwa, sakrament, uświęcenie.

Key words: grace, marriage, prayer, sacrament, sanctification.

Wstęp

Małżeństwo nie jest dziełem przypadku, lecz jest chciane i zamierzone przez Stwórcę. On włączył ludzi w dzieło przekazywania życia. Rodziców uzdolnił do przeżywania ludzkiej, wiernej i wyłącznej, także pełnej i płodnej miłości. Miłość rodzicielska zwykle owocuje potomstwem¹. Małżeństwo jest znakiem obecności i zbawczego działania Boga wobec człowieka. Ta obecność jest życiodajna i towarzyszy małżonkom w najbardziej intymnych ich relacjach międzyludzkich².

*Autor, liturgista, dr. hab. em prof. UKSW, wykładowca liturgiki w WSD diecezji siedleckiej.

¹ Zob., K. Matwiejuk, *Przez sakramentalne małżeństwo ku Kościołowi domowemu*, „Studia Pastoralne” 2009, nr 5, s. 89-94.

² Z. Kiernikowski, *Dwoje jednym ciałem w Chrystusie*, Warszawa 2001, s. 11.

1. Wielkość małżeństwa

Nowy Testament ukazuje małżeństwo jako drogę zbawienia i uświęcenia kobiety i mężczyzny³. Jest ono traktowane jako dobrowolne przymierze zawierane przez wolną kobietę i wolnego mężczyznę i ma charakter nierozzerwalnej wspólnoty. Jej celem jest dobro małżonków, którym jest ich uświęcenie, oraz zrodzenie i wychowanie potomstwa⁴. Małżeństwo chrześcijańskie nie jest więc jedynie instytucją czysto ludzką. Ono ze swej istoty posiada charakter sakralny⁵.

Chrystus, chociaż sam nie był żonaty, wiele razy mówił o małżeństwie. Ukazywał małżeństwo i beżeństwo w kontekście życiowego powołania człowieka i w odniesieniu do Królestwa Bożego, które głosił⁶. On, wcielony Syn Boży, odbudował nierozzerwalność małżeństwa. Kategorycznie odrzucił możliwość rozwodu. Rozmawiał o małżeństwie z faryzeuszami, którzy aprobowali starotestamentalną praktykę oddalania żony przez męża. Jezusa często wystawili na próbę, pytając Go czy wolno tak czynić, jak zdecydował Mojżesz. Jezus wyjaśniając praktykę aprobowaną przez Mojżesza, aby napisać list rozwodowy przed oddaleniem żony, powiedział, że on to przykazanie napisał ze względu na zatwardziałość serc swoich ziomków. Lecz na początku stworzenia Bóg stworzył ich jako mężczyznę i kobietę: *dlatego opuści człowiek ojca swego i matkę i złączy się ze swoją żoną, i będą oboje jednym ciałem. A tak już nie są dwoje, lecz jedno ciało. Co więc Bóg złączył, tego człowiek niech nie rozdziela!* Dodał jeszcze bardzo ważną uwagę: *Kto oddala żonę swoją, a bierze inną, popełnia cudzołóstwo względem niej. I jeśli żona opuści swego męża, a wyjdzie za innego, popełnia cudzołóstwo* (Mk 10, 2-12). Nawet oddalenie żony z powodu niewierności nie jest podstawą do związania się z inną kobietą. Ewangelista Mateusz zapisał jeszcze inne pouczenie Jezusa, mianowicie *kto oddala swoją żonę – chyba że w przypadku nierządu – a bierze inną, popełnia cudzołóstwo* (Mt 19, 9). Wyrażenie *nierząd – porneia*, jest technicznym określeniem nielegalnych związków, np. mężczyzny i jego macochy, potępianych już w Księdze Kapłańskiej (18, 8; 20,11) i przez św. Pawła (1 Kor 5, 1). Wyrażenie *chyba że w wypadku porneia* nie oznacza rozwodu, ale stwierdzenie nieważności zawartego małżeństwa. Kościół katolicki konsekwentnie podtrzymuje taką wykładnię⁷.

³ Zob., Cz. Krakowiak, *Sakrament małżeństwa. Historia-liturgia-praktyka pastoralna*, Lublin 2018.

⁴ *Słownik małżeństwa i rodziny*, red., E. Ozorowski, Warszawa-Łomianki 1999, s. 223.

⁵ J. Grześkowiak, *Centralne idee teologii małżeństwa*, w: *Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii*, A. L. Szafranski, red., Lublin 1985, s. 22-23.

⁶ Zob., J. Dziedzic, *Tajemnica paschalna Chrystusa w «Obrzędach sakramentu małżeństwa»*, Warszawa 2008 (mps., PWT).

⁷ Zob. A. Leske, *Ewangelia według św. Mateusza*, w: *Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego*, wyd. II, red. W. R. Farmer, Verbinum Warszawa 2001, s. 1153.

Chrystus mówiąc o zagrożeniach małżeństwa przez rozwód i cudzołóstwo zwrócił uwagę, że pogwałceniem woli Boga są także myśli i chęci, które do cudzołóstwa prowadzą. Pożądliwe patrzenie na cudzą żonę jest popełnieniem *w swoim sercu* cudzołóstwa. Trzeba wylupić pożądliwe oko. Ta literacka przenośnia dobitnie tłumaczy, że tak jak amputacja fizyczna stanowi czasem jedyny środek, aby choroba nie opanowała całego organizmu, podobnie operacja duchowa chroni osobę przed sądem potępienia (zob. Mt 5,27-32).

Nauczanie Chrystusa jest obecne w listach św. Pawła. Apostoł Narodów nade wszystko akcentuje nierozzerwalność małżeństwa. Żona niech nie odchodzi od swego męża! Gdyby zaś odeszła, niech pozostanie samotną albo niech się pojedna ze swym mężem. Mąż również niech nie odda żony. A tzw. *przywilej Pawłowy* stanowi, że gdyby strona niewierząca chciała odejść ze związku małżeńskiego, może tak uczynić. W tym wypadku nie jest skrepowany ani *brat*, ani *siostra* (1 Kor 7,10-15).

Św. Paweł usilnie zachęca małżonków, aby utrzymywali swoje ciało w świętości i we czci. Schlebienie pożądliwej namiętności jest cechą ludzi nie znających Boga. A Bóg powołał ludzi do czystości i świętości (1 Tes 4,3-8). Natomiast więzią scalającą małżonków jest miłość. *Mężowie, miłujcie żony i nie bądźcie dla nich przykrymi! (...). Mężowie powinni miłować swoje żony, tak jak własne ciało. Kto miłuje swoją żonę, siebie samego miłuje. (...). W końcu więc niechaj także każdy z was tak miłuje swą żonę jak siebie samego! A żona niechaj się odnosi ze czcią do swojego męża!* (Kol 3,18-33). W liście do Efezjan (5,27-32) zachęca, aby mężowie swą miłość do swych żon przeżywali na wzór miłości Chrystusa do Kościoła. Jezus kocha swój Kościół i pragnie Go uczynić świętym. Małżonkowie winni być ofiarni w miłości, w działaniu zaś bezinteresowni i wielkoduszni.

2. Uświęcenie rodziny przez Eucharystię

Chrześcijanie pierwszych wieków mieli świadomość, że tajemnica paschy Pana powinna przenikać całe życie rodzinne. Chrystus swą moc zawarł w słowie i w sakramentach świętych, zwłaszcza w Eucharystii. Łamanie chleba, czyli uczestnictwo w sprawowaniu Mszy Świętej było centralnym wydarzeniem w dniu Pańskim.

Rodzina, zbudowana na fundamencie sakramentu małżeństwa, tak właśnie rozumie sens uczestnictwa w Eucharystii⁸. Mszalna liturgia słowa pozwala rodzicom i dzieciom, przez wiarę, coraz głębiej wchodzić w relację z Chrystusem Zbawicielem. Uzdalnia też do tego, aby Go rozpoznali przy łamaniu chleba eucharystycznego. Prawdy objawione, proklamowane w liturgii słowa, są Bożą zachętą dla słuchaczy słowa Bożego do uzgadniania

⁸ A. Brusik, *Eucharystia jako źródło uświęcenia rodziny*, (mps. UKSW), Warszawa 2007.

z nimi swojej woli. Słowo Boże ma moc uświęcającą.

Liturgia eucharystyczna uobecnia to, co głosi słowo Boże. Aktualizuje zbawcze interwencje Boga dokonane w historii. One swój szczyt osiągnęły w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa. Tę świadomość uczestnicy Eucharystii wyrażają aklamacją: *Głosimy śmierć Twoją, Panie Jezu, wyznajemy Twoje zmartwychwstanie i oczekujemy Twego przyjścia w chwale*, lub podobną⁹.

Rodzina przez udział w Eucharystii jednoczy się z ofiarą Chrystusa. Jej przeżywanie prowadzi do uczyty ofiarnej, na której wspólnota rodzinna umacnia się ciałem i krwią wcielonego Syna Bożego. Przyjmuje Go w sakramentalnej Komunii. Tak Pan daje siłę. *Przyjmując Chleb życia, uczniowie Chrystusa czerpią moc ze Zmartwychwstałego i Jego Ducha, aby przygotować się do podjęcia zadań, które czekają ich w codziennym życiu. Dla chrześcijanina bowiem, który pojął sens sprawowanego obrzędu, celebrowanie eucharystyczne nie kończy się w świątyni*¹⁰. Wspólnota rodzinna przez Komunię doświadcza Chrystusowej miłości i tak manifestuje swoją wdzięczność Mu za Jego pokarm i napój dający życie wieczne. Osobiste spotkanie ze zmartwychwstałym Zbawicielem jest najpełniejszym, na ziemi, doświadczeniem wspólnoty z Nim.

To spotkanie nakłada obowiązek ofiarności na rzecz bliźnich przez bezinteresowny dar z samego siebie. Udział w Eucharystii zobowiązuje do podjęcia misji pomocy bliźnim. Pogłębia i umacnia więź z innymi. Tak chrześcijanin utrwała w sobie wartości, bez których życie traci sens. Przez przykład własnego życia, który jest owocem spotkania z Panem Jezusem, staje się dla ludzi chorych i cierpiących nadzieją na lepsze jutro.

Niedziela jest dniem radości, ponieważ jest to dzień zmartwychwstałego Chrystusa¹¹. Jan Paweł II uczył, że niedziela rozumiana jako dzień zmartwychwstałego Pana, w którym świętuje się Boże dzieło stworzenia i dzieło *nowego stworzenia*, jest szczególnym dniem radości. Jest także dniem sprzyjającym kształtowaniu postawy radości w sobie przez odkrywanie jej prawdziwych cech i głębokich korzeni¹².

W czasach obecnych, kiedy postęp techniczny zdominował świat, a człowiek zamiast mieć więcej czasu dla siebie, jest coraz bardziej zabiegany, nie można zgodzić się, aby niedziela była dniem, w którym uzupełnia się czynności z całego tygodnia. Wtedy to człowiek

⁹ *Mszał rzymski dla diecezji polskich*, Pallottinum, Poznań 1986, s. 309*-310*.

¹⁰ Jan Paweł II, List apostolski *Dies Domini* 45, Rzym 1998.

¹¹ M. M. Dias, *Niedziela dniem żywotności Kościoła i miłości*, tł. Lucjan Balter, *Communio: międzynarodowy przegląd teologiczny*. R. 15, nr 3 (1995), s. 109-115.

¹² Jan Paweł II, dz. cyt., 57.

ulega degradacji, gdyż zapomina o Bogu, a w Jego miejsce stawia samego siebie.

W przygotowaniu do niedzielnej Eucharystii pomaga lektura czytań mszalnych. Rozważanie słowa Bożego i przyjęcie go całym sercem sprawia, że Bóg obecny jest w życiu rodziny. Słowo Boga, które pada na żyzną glebę serc wzrasta w członkach wspólnoty i dzięki temu tworzy komunię. Rodzina chrześcijańska rozmawia z Bogiem jak z przyjacielem. Jan Paweł II tak oto nauczał: *Lektura czytań mszalnych, podejmowanych w duchu modlitwy i wierna interpretacji wskazanej przez Kościół, kształtuje na co dzień życie poszczególnych wiernych i chrześcijańskich rodzin - czyli Kościoła domowego*¹³. Pogłębianie Pisma świętego i czytań mszalnych jest swoistego rodzaju katechezą. Katecheza taka służy również pogłębianiu więzi emocjonalnych, podniesienia autorytetu rodziców - katechizujących, zbliża członków rodziny do siebie, uczy wzajemnego zaufania, umacnia autorytet starszych i pomaga wspólnie współpracować i uzasadnić motywy postępowania zgodnie z zasadami chrześcijańskimi. Spokojna przyjemna atmosfera w zaciszu rodzinnym stwarza optymalne warunki konkretyzacji trudnych często prawd wiary, stawiania ważnych egzystencjalnie pytań, gdyż dziecko, a także dorośli łatwiej mogą zrozumieć i zbliżyć się do osoby Jezusa Chrystusa¹⁴. Eucharystyczna formacja dzieci dokonuje się w Kościele domowym. Ma ona na celu nie tylko przygotowanie dziecka intelektualne, ale egzystencjalne. A to znaczy, że jego udział w uczcie eucharystycznej zobowiązuje do kroczenia za Chrystusem i podejmowania codziennych obowiązków i radości jako wyrazów miłości wobec Niego. Rodzice zawsze powinni być dla swych dzieci zwiastunami wiary. Ale również inni członkowie rodziny mają sobie okazywać miłość wzajemną. Wtajemniczenie eucharystyczne w rodzinie dokonuje się w atmosferze wspólnej modlitwy oraz umiejętności wybaczenia sobie nawzajem i działania bezinteresownego¹⁵. Ten trud przynosi najlepsze owoce, kiedy jest prowadzony systematycznie z uwzględnieniem różnego poziomu wiekowego.

Członkowie Kościoła domowego w czasie sprawowania Mszy Świętej spełniają różne gesty. Dziecko powinno je rozumieć. Rodzice i katecheci mają obowiązek wytłumaczyć, że nie chodzi tu o jakieś ubarwienie czy uatrakcyjnianie uczestnictwa, ale o głębsze zrozumienie tajemnic zbawienia, które są sprawowane za pomocą znaków liturgicznych. Bardzo ważnym elementem jest np. akt pokutny na początku celebracji. On jest miejscem doświadczenia miłosiernej miłości Chrystusa, ale także wezwaniem do przebaczenia swoim bliskim czy też innym winowajcom. Bez pojednania nie ma jedności. A jej brak wyklucza

¹³ Tamże, 40.

¹⁴ Zob., J. Grześkowiak, *Katecheza a wychowanie do symboliki liturgicznej*, „Katecheta” 20 (1976), nr 5, s. 197-203; J. Krajdocha, *Liturgiczne wychowanie dzieci najmłodszych*, „Katecheta” 17 (1973), nr 6, s. 254-256; B. Nadolski, *Katecheza wobec liturgii słowa*, „Katecheta” 13 (1969), nr 1, s. 18-20.

¹⁵ S. Cichy, *Niedziela w rodzinie*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 1(1981), s.45.

pełny udział w Eucharystii. Dobrze jest, jeśli postawy, jakie członek rodziny przyjmuje podczas Mszy, odnoszą się do jego życia. Wtedy Eucharystia kształtuje codzienność¹⁶.

Przygotowanie do niedzieli powinno być uwidocznione także w uporządkowaniu mieszkania i otoczenia¹⁷. Wszystkie prace związane z porządkami domowymi powinny być zakończone w sobotę po południu. To wszystko ma swoje znaczenie, ponieważ nada-je niedzielnemu wypoczynkowi specyficzny charakter. Pomaga w świętowaniu. Porządki w mieszkaniu i wokół domu podkreślają wymiar świętowania. Dlatego niedziela nie może być nigdy dniem sprząwania, prania i odrabiania tygodniowych zaległości w tej dziedzinie¹⁸. Poprzez świętowanie niedzieli członkowie Kościoła domowego potrafią patrzeć na otaczającą ich rzeczywistość oczyma zmartwychwstałego Pana.

Niedziela jest dniem, w którym rodzina ma więcej czasu dla siebie. Wspólny posiłek niedzielny powinien mieć świąteczny charakter. Miejscem centralnym staje się stół, przy którym gromadzi się cała rodzina. Wspólne spotkania przy stole, w kulturze chrześcijańskiej, nawiązują do stołu ofiary Jezusa. Przy nim łamano chleb. Stół zajmuje ważną pozycję w otoczeniu człowieka. Towarzyszy mu stale w życiu. To przy nim dokonują się wielkie sprawy, nade wszystko buduje się wspólnota rodzinna¹⁹.

Każde niedzielne spotkanie przy stole ma głęboki sens. Powaga, jedność gestów, błogosławienie pokarmów, modlitwa przed i po posiłku, odczytanie fragmentu Pisma Świętego, zajęcie swojego miejsca, czy posługiwanie wzajemne przy stole jest tworzeniem liturgii Kościoła domowego. Ta staje się przedłużeniem liturgii parafialnej, czyli radosnym spotkaniem dla przeżywania wdzięczności za dar obdarzania się dobrem. Wspólny posiłek będzie spożywany na wzór starochrześcijańskiej agapy, która była spotkaniem miłości i braterstwa w Chrystusie. Podejmowanie zadań po posiłku i wyręczanie rodziców od pewnych czynności są najlepszą szkołą życia społecznego oraz przygotowuje młode pokolenie do podejmowania w przyszłości samodzielnych i odpowiedzialnych zadań²⁰.

Siódmy dzień, jest dniem, w którym członkowie rodziny przebywają wszyscy razem w domu. Daje to okazje do lepszego poznania siebie, daje poczucie pewności i aktywizuje do działania na rzecz innych. Można wtedy realizować marzenia, czy hobby. Rodzice powinni tak zaplanować ten dzień, aby dzieci oczekiwały na niego z radością. *Niedziela to*

¹⁶ W. Nowak, dz. cyt., s. 64.

¹² G. Lewandowski, *Niedziela w rodzinie chrześcijańskiej*, „Universitas Gedanensis”, 1998, nr 1, s. 141-154

¹² J. Wysocki, *Rytuał rodzinny*, Włocławek 2003, s. 439-445.

¹² F. Adamski, *Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej*, Kraków 1982, s. 455.

²⁰ Z. Wit, *Pozaeucharystyczne elementy niedzielnego świętowania*, „Liturgia Sacra” 7 (2001), nr1, s. 47.

dzień realizacji marzeń- dobrych pasji, hobby. Niedobrze gdy w niedziele wieje nudą. Dobrze jest projektować rzeczy atrakcyjne tak, aby dzieci i młodsze nastolatki czekały na ten czas z tęsknotą w sercu, a nie tylko z myślą, że jutro na nowo dostaną się w szprychy w szarej codzienności. Niedziela to dzień pamięci o bliskich, starszych, samotnych, sąsiadach, zmarłych. Pięknie jest, gdy bliscy odwiedzają cmentarz i modlą się za tych, którzy odeszli już do Pana²¹.

Taka tradycja powinna być kultywowana. *Uczy dostrzegać wkład minionych pokoleń w kształtowanie historii własnego narodu, daje często osobowe wzorce patriotyzmu, prawości życia i jest dalszym ciągiem wyrażonej w czasie liturgii mszalnej wiary w świętych obcowanie²².*

Niedziela jest dniem, w którym małżonkowie mają więcej czasu do wspólnych rozmów, które umocnią ich we wzajemnych relacjach i sprawią, że ich życie nabiera pięknych barw. Wspólne przebywanie, rozmowy nie tylko na tematy domowe, ale np. na temat literatury, sztuki czy muzyki, mogą doprowadzić do ciekawych dyskusji, które pogłębią nie tylko wiedzę małżonków, ale i także wzajemną więź. Oprócz wspólnych dyskusji i dialogów rodzina powinna mieć czas na ciszę. Wyciszenie się daje możliwość przemyślenia swojego zachowania i wyciągnięcia wniosków na przyszłość.

Niedzielna msza święta inspiruje rodzinę do wspólnych wycieczek, np. zwiedzania sanktuariów, które są na terenie diecezji bądź na terenie Polski. *Sanktuarium promieniuje, wychowuje i wskazuje na wymiar eschatologiczny życia wymową przedmiotów wotywnych składanych przez pielgrzymów. To spotkanie z pięknem, pobożnością i wyjątkowym działaniem miłości Bożej w tym miejscu uczy także miłości Boga i drugiego człowieka, gdyż poszerza horyzonty wiedzy i pobożności²³.*

Niedziela jest także dostrzeżeniem zobowiązań wobec bliskich. Dla chrześcijan, którzy spotkali się z Chrystusem w Eucharystii, niedzielna msza święta jest przynagleniem, aby zadzwonić do swoich bliskich. Wtedy łatwiej jest znaleźć czas, by dać wyraz pamięci tym, którzy mają prawo oczekiwać gestów pamięci czy może wdzięczności²⁴.

Dzień Pański jest dniem radości, nie tylko tej, która płynie ze spotkania z Panem w Komunii Świętej, ale radości takiej zwykłej. Owa radość może się wyrazić we wspólnym śpiewie. Niedziela jest dniem, w którym rodzina pełniej dotyka istoty Boga. Kościół domowy może tego doświadczać przez udział w celebracji Liturgii godzin, zwłaszcza niedzielnych nieczynów. Kontemplacja oblicze Chrystusa otwiera na Jego uświęcające działanie.

²¹ H. Bogdziewicz, *Pamiętaj, abys dzień święty święcił*, „Przegląd Powszechny” 7-8 (1998), s. 112-118.

²² Z. Wit, art. cyt., s. 56.

²³ Tamże, s. 55-56.

²⁴ S. Cichy, art. cyt., s. 49.

W modlitwie Bóg kontynuuje i pogłębia przekazywanie człowiekowi siebie.

Niedzielną Eucharystia scala i buduje rodzinę. A być rodziną znaczy *mieć czas jeden dla drugiego a to oznacza konkretnie: wspólnie z dziećmi obchodzić święta, wspólnie rozmawiać, wspólnie spożywać posiłki, wspólnie się modlić. To są zasadnicze punkty ciężkości, w których rodzina żyje. Musicie się bawić z waszymi dziećmi, gdyż dla dzieci zabawa jest tym, czym praca dla dorosłych. Tylko w zabawie z wami może się dziecko rozwinąć, może się od was nauczyć i was poznać. To samo dotyczy obchodu świąt w rodzinie. Trzeba razem usiąść, opowiadać i słuchać, śmiać się i być wdzięcznym, że jesteście razem i że możecie ze sobą rozmawiać*²⁵.

Niedziela jest dniem, w którym Kościół domowy kontempluje mądrość Stwórcy ukrytą w przyrodzie. *W dniu wolnym od pracy spotyka się z nią w zupełnie innym celu i w innych okolicznościach. Patrzy też na nią inaczej. Poznaje wielość jej form, dynamikę rozwojową, tajemnice i piękno. Ogarniając refleksją siebie i naturę, nie widzi siebie opozycyjnie w stosunku do niej, lecz szuka z nią łączności. Ma to znaczący wpływ na kształtowanie postawy szacunku dla natury, ochrony jej zasobów i poszukiwanie lepszych metod jej wykorzystania dla własnych potrzeb. Konkwistador w dniu powszednim przemienia się w niedzielę w przyjaciela natury*²⁶.

3. Wychowanie dzieci do uczestnictwa w Eucharystii

W Kościele Eucharystia zawsze była rozumiana jako centrum życia chrześcijańskiego. W niej ludzie odnajdowali źródło miłości, jaką Bóg im ofiarował. W dzisiejszych czasach ta świadomość jest mniejsza. Niektórzy ochrzczeni zatracili poczucie świętości Eucharystii, a swoje w niej uczestnictwo sprowadzają do oglądania samego obrzędu. Niejednokrotnie rodzice, którzy ze swej natury winni być wychowawcami swych dzieci, także do uczestnictwa w liturgii, większą wagę w kontekście pierwszego pełnego uczestnictwa dziecka w Eucharystii przykładają do elementów zewnętrznych i przyjęcia domowego niż do tego, że ich dziecko ma przyjąć do swojego serca najważniejszą Osobę ich życia, Jezusa eucharystycznego.

Przygotowanie dzieci do przyjęcia pierwszej Komunii Świętej ma dwa wymiary. Pierwszy to przygotowanie dalsze, który obejmuje całe dzieciństwo. Drugi wymiar ma charakter przygotowania dzieci już w wieku szkolnym. Jest to systematyczna formacja, zwłaszcza katechetyczna, ukierunkowana bezpośrednio na udział w celebracji Eucharystii.

²⁵ Tamże, s. 48.

²⁶ L. Dyczewski, *Rodzina twórcą i przekazicielem kultury*, Lublin 2003, s. 98.

Dzieci są we wczesnych latach swojego życia świadkami miłości małżeńskiej i rodzicielskiej. Jednakże ta miłość musi być ugruntowana i ciągle odnawiana przez modlitwę, niedzielną Eucharystię, częstą spowiedź a także uczciwość w każdej dziedzinie życia. *To przecież rodzice mają być dla swojego dziecka pierwszymi i najważniejszymi świadkami, że Bóg jest miłością. Podstawowym zaś sposobem kochania dzieci przez rodziców jest ich wzajemna miłość jako małżonków. Tylko tacy rodzice potrafią solidnie wychować, czyli kochać i wymagać*²⁷.

Od chwili, kiedy dziecko posługuje się sprawnie mową, rodzice odkrywają przed nim tajemnicę wiary. Czynią to stopniowo poprzez opowiadanie dziecku o Bogu jako najlepszym Ojcu. Zapraszają je do wspólnej modlitwy. Dziecko uczy się wiary. Przez taką postawę rodzice zaszczepiają w dziecku miłość do Chrystusa, która będzie się rozwijać w dalszym życiu. Rodzice powinni umieć poświęcić swój czas dla dziecka niezależnie od różnych okoliczności, jak wyjazdy służbowe, kariera zawodowa, czy nawet prac domowych. U ich boku będzie ono rozwijać się prawidłowo moralnie i duchowo. Gdy rodzice zabierają ze sobą dziecko do kościoła, wtedy wprowadzanie go w uczestnictwo we mszy świętej dokonuje się w sposób organiczny, jako coś oczywistego.

Przygotowanie bliższe stanowi bardzo ważny element w formacji do pełnego uczestnictwa dziecka we Mszy św. przez pierwszą Komunię Świętą. W tym okresie odbywa się szereg spotkań rodziców z katechetami i duszpasterzami. To wszystko ma na celu skuteczne przygotowanie dzieci do spotkania z Jezusem z Eucharystii.

Niejednokrotnie, na początku roku *komunijnego* rodzice otrzymują specjalne zaproszenie na spotkanie przygotowawcze dzieci do Komunii Świętej. Takie zaproszenia są także ogłaszane w kościele lub wywieszane na tablicach informacyjnych, ponieważ w tym przygotowaniu bierze udział w różny sposób cała wspólnota parafialna. *Spotkania z rodzicami są częste i trzeba z nich korzystać, ponieważ stanowią one harmonijną całość przygotowań do pierwszej Komunii Świętej. Zarówno dla dziecka, jak i dla samych rodziców ważne jest, aby od początku wspierali tak wspianiałe święto. W trakcie przygotowań pierwsza Komunia Święta powinna znajdować się na ważnym miejscu w życiu codziennym, nawet jeśli spotkania informacyjne zbiegają się przypadkiem z wywiadówkami szkolnymi*²⁸.

Rodzice w tym czasie bardzo się mobilizują. Uważają na ogół, że takich spotkań nie można bagatelizować, ponieważ odpowiednie przygotowanie dziecka do życia eucharystycznego jest bardzo ważne.

²⁷ M. Dziewiecki, *Pierwsza Komunia Święta i wychowanie*, https://opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZD/1komunia_nkultura.html.

²⁸ A. Reinders, *Nasze dziecko idzie do pierwszej Komunii Świętej*, tł. M. Jałowicz, Kielce 2001, s. 11

stycznego stanowi o jego dalszym rozwoju duchowym. Te tygodniowe spotkania rodziców i dzieci ma duże znaczenie dla wspólnoty parafialnej, która ich wspiera swoją modlitwą²⁹.

W przygotowaniach do uczestnictwa w uczcie eucharystycznej pomagają rodzicom chrześcijańskim duszpasterze. Jednak największy obowiązek spoczywa na Kościele domowym, w którym matka pełni znaczącą rolę. *Matka musi od pierwszych lat rozwijać życie uczuciowe dziecka, uczyć, jak ma się modlić, jak ufać, jak szukać u stóp ołtarza światła, szczęścia, siły do walki ze złem i pociechy w krzyżach. Na kolanach matki, przy sercu matki uczy się dziecko najpewniej, najlepiej kochać Pana Jezusa. Nikt nie może zastąpić matki w przygotowaniu dziecka do Komunii Świętej*³⁰. Matka jako piastunka domowego ogniska zaszczepia w duszy dziecka życie duchowe, w którym będzie się ono łączyło z jej życiem. Podobne zainteresowanie winien okazać ojciec. Inni członkowie rodziny, rodzeństwo i krewni, powinni duchowo uczestniczyć w przygotowaniu dziecka do pierwszej Komunii Świętej. Tworzona przez nich atmosfera serdeczności i życzliwości, gotowość rozmowy z wyrozumiałością, także udzielanie rad pomaga w przezwyciężaniu różnych dziecięcych wątpliwości³¹.

Rodzice chrześcijańscy winni wraz z dziećmi nawiedzać kościoł, nawet wtedy gdy nie jest sprawowana ofiara eucharystyczna. Klękając przed tabernakulum krzewią w dziecku wiarę, iż Chrystus jest zawsze obecny pod postacią chleba również po zakończeniu Mszy św. Tak między rodzicami a dzieckiem nawiązuje się żywa więź religijna, która prowadzi do komunii wiary. *Na wszystko co jest z wiarą związane, dziecko jest wtedy szczególnie otwarte. Cieszy się, kiedy może z tatą lub mamą rozmawiać na tematy związane z jego przygotowaniem się do I Komunii. Chciałoby im opowiedzieć o tym, czego się dowiedziało na lekcji religii. Lubi zapytać kogoś z rodziców o jakiś szczegół z Ewangelii lub katechizmu. Chętnie klęka do wspólnej modlitwy, pierwsze przypomina, że trzeba pójść do kościoła. Słowem, i dla dziecka i dla rodzica jest to czas pod względem religijnym zupełnie wyjątkowy*³².

Nieustanny trud, jaki wkładają rodzice, ażeby ich dziecko poznało Jezusa sprawia, że łatwiej ono rozumie sens osobowego spotkania ze swym Zbawicielem. Dzieci chętnie, a nawet z radością podejmują dla dobrego Jezusa różne wyrzeczenia. Dla Niego, który tyle wycierpiał dla grzeszników na krzyżu, są gotowe wytrwalej przezwyciężać wady, jak nie-

²⁹ Tamże, s. 12

³⁰ A. Górka, *Pierwsza Komunia Święta twojego dziecka*, w: *Rytuał religijny w rodzinie*, W. Piwowarski, W. Zdaniewicz, Warszawa-Poznań 1988, s. 213

³¹ Tamże, s. 216.

³² E. Rezkurt, *Jak dobrze przygotować dziecko do pierwszej Komunii Świętej*, <https://kosciol.wiara.pl/doc/494430.Jak-dobrze-przygotowac-dziecko-do-I-Komunii-Swietej/2>.

posłuszeństwo, łakomstwo czy lenistwo. Rozumieją, że ofiara Jezusa była trudna, dlatego same nie żałują trudu dla Niego. *Dziecko, które od najmłodszych lat potrafi sobie odmówić jakiejś przyjemności, będzie umiało i wieku dojrzałym oprzeć się pokusie, złym wpływom, namiętnościom*³³.

Rodzina chrześcijańska od samego początku swojego istnienia winna mieć świadomość czym są i jaką rolę pełnią sakramenty w jej życiu. *Tymczasem w swej istocie sakramenty to powtórzenie w naszych warunkach tego, czego dokonywał Chrystus wobec ludzi, których spotykał w czasie swojej widzialnej obecności na ziemi. On przemawiał wtedy z mocą, uzdrawiał ciało i sumienie człowieka, odpuszczał grzechy, umacniał, pomagał iść drogą świętości i nawrócenia, przywracał nadzieję. Sakramenty to powtórzenie w naszych czasach takich właśnie niezwykłych spotkań ze Zbawicielem*³⁴.

4. Intensywność przygotowań

Praca u podstaw która koncentruje się na przygotowaniu dzieci do osobistego przeżycia spotkania z Jezusem pod postacią chleba i wina rozkłada się na poszczególne miesiące roku. Zwykle już od początku roku we wrześniu w domach praktykuje się modlitwy z dziećmi i za dzieci. Rodzice pomagają, by ich pociechy nie opuszczały bez powodu katechezy, bowiem podczas tych spotkań poznają życie i naukę Jezusa. Słuchają opowieści biblijnych księdza lub świeckiego katechety, biorą udział w scenkach, przez co postaci z historii zbawienia stają się im bliższe. Śpiewają piosenki, uczą się śpiewów liturgicznych oraz układają własne modlitwy, które mogą głośno wypowiedzieć. W takiej atmosferze zyskują odwagę, pewność siebie, umiejętność dzielenia się swoją wiarą z innymi.

W roku *komunijnym* dzieci częściej nawiedzają świątynię. Przyzwyczajają się do przebywania w niej w skupieniu. Uczą się zachowania podczas Eucharystii, zatem koncentracji na tym, co dzieje się na ołtarzu. Katecheza poucza, że Jezus zaprasza je również do swojego domu, że trzeba Go nawiedzać w pokorze.

W miesiącu październiku wierni zanoszą do Boga przez ręce Maryi modlitwę różańcową. Ona jest jakby wieniec z róż, ułożona ze słów modlitwy Pańskiej i pozdrowienia anielskiego. Stanowi dla dzieci komunijnych okazję do rozważania tajemnic radosnych, światła, bolesnych i chwalebnych z życia Jezusa i Jego Matki. Przez tę modlitwę rodziny stają się *prawdziwie domowym Kościołem i szkołą modlitwy dla wszystkich dzieci*³⁵.

³³ A. Górską, art. cyt., s.214.

³⁴ M. Dziewiecki, art. cyt.

³⁵ E. Materski, *Przeżywamy razem z dzieckiem rok jego pierwszej Komunii Świętej*, Sandomierz 1981, s.7

Zwykle w grudniu dzieci otrzymują pobłogosławiony medalik. Przed rodzicami stoi zadanie wyjaśnienia dzieciom, że on jest znakiem i wyznaniem wiary. W czasie błogosławienia medalika zachęca się rodziców, by go ucałowali i podali do ucaławiania swoim dzieciom, a następnie nałożyli im pobłogosławiony medalik. *Niech to będzie znak waszej wiary i czci dla Matki Bożej, Rodzicielki i Wychowawczyni Jezusa w domu nazaretańskim. Dzieci, podziękujcie rodzicom za medalik i za całe dotychczasowe wychowanie religijne. Z dziecięcą ufnością prosimy wszyscy, aby Maryja swa matczyną dłonią broniła nas od grzechu i prowadziła przez życie drogą świętości.* W czasie nakładania medalików dzieciom wszyscy śpiewają pieśń maryjną. Otrzymują też uroczyste błogosławieństwo³⁶. Obrzęd błogosławienia medalików wskazuje na Maryję, która najpełniej z ludzi zawierzyła Bogu. Dzieci wpatrzone w Maryję mają czerpać siłę do życia wiarą każdego dnia.

Zwyczajowo, w miesiącu lutym dzieci otrzymują świece komunijne i książeczki. Świeca symbolizuje Chrystusa, który zawsze jest obecny w życiu chrześcijanina. Natomiast książeczka ma pomóc dzieciom w lepszym modlitewnym kontakcie z Bogiem. W okolicach IV niedzieli Wielkiego Postu następuje odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych. Rodzice pomagają dzieciom zrozumieć prawdę, że poprzez chrzest zostali dziećmi Bożymi.

Ważnym momentem poprzedzającym chwilę osobistego spotkania z Bogiem jest sakrament pokuty i pojednania. W tej materii bardzo ważny jest przykład osobistego życia rodziców. *Rodzice i katecheci muszą starać się przede wszystkim o rzetelne wychowanie dzieci w duchu pokuty. Jest to ważniejsze niż „nauczyć się spowiadać”. Ten, kto w życiu codziennym, w obcowaniu z ludźmi, nauczył się naprawiać krzywdy, kto nauczył się widzieć swe życie w odniesieniu do Boga i tak je przeżywać – ten potrafi się spowiadać, gdyż nauczył się nawrócenia pokuty*³⁷.

Niejednokrotnie wskazywano, że pierwsza spowiedź dziecka ma bardzo wielki wpływ na całe jego duchowe życie. Jeśli na początku zrozumie, że to sam Jezus wychodzi mu naprzeciw, wtedy będzie ono widziało w Nim wsparcie. *Nic nie zyskamy, gdy dzieciom z 2 klasy damy do ręki spis grzechów, polecając im, żeby szukały w nich swoich grzechów i nauczyły się ich na pamięć. Osiągniemy to tylko, że dzieci staną się nerwowe, podniecone, a być może skrupulatne. Taki spis grzechów zasłania dziecku rzeczywistość. Przecież dziecko ma wyznawać swoje grzechy, a nie powiedzieć jakieś frazesy nie mające nic wspólnego z jego życiem.*

³⁶ „Bóg, który odkupił świat przez swojego Syna zrodzonego z Maryi Dziewicy, niech was obdarzy swoim błogosławieństwem. Wszyscy: Amen. Niech was zawsze strzeże Maryja Dziewica, która zrodziła dawcę życia. Wszyscy: Amen. Wam wszystkim tutaj zgromadzonemu, aby cześć Jej oddawać, niech Bóg udzieli prawdziwej radości i szczęścia wiecznego. Wszyscy: Amen. Niech błogosławi Bóg wszechmogący Ojciec i Syn i Duch Święty. Wszyscy: Amen”, E. Materski, dz. cyt., s. 9-10.

³⁷ M. Nemetschek, *Tysiąc i jedno pytanie*, tł. J. Gando, Warszawa 1981, s.84

*Każde normalne, zdrowe i wyrobione pod względem językowym dziecko w wieku 7 czy 8 lat umie powiedzieć jak zachowało się w domu, wobec rodziców, rodzeństwa, w kościele, zatem wobec Boga, w szkole, zatem wobec obowiązków, czy w czasie zabawy*³⁸.

Spowiedź ma bardzo głęboki wymiar, bo oprócz pojednania z Bogiem i ludźmi dziecko zaczyna lepiej rozumieć samego siebie i otaczający je świat dziecko poznało swoje winy i wady. Ma okazję teraz nad nimi popracować. Zachęta rodziców i wychowawców jak też ciepłe słowo kapłana skutecznie się do tego przyczyni. Gdyby zaś przypadkiem dziecko nie odbyło dobrze swojej pierwszej Spowiedzi św., ma jeszcze okazję to naprawić, zanim pójdzie do I Komunii św. Istnieje moralna łączność pomiędzy I spowiedzią a I Komunia św. dziecka³⁹.

Dzień, w którym dziecko przystąpi do Komunii Świętej, jest dla niego bardzo istotny i zapisuje się w pamięci na całe życie. Dzieci czują, że ich rodzice razem z nimi przeżywają tę ważną chwilę. Wyrazem tego jest błogosławieństwo, którego rodzice mogą udzielić dzieciom przed wyjściem do kościoła. Błogosławi się strój pierwszokomuniijny oraz żywy wianuszek dla dziewczynki i zieloną gałązkę mirtu dla chłopca. Błogosławieństwa stroju można dokonać już po ubraniu dziecka. Wianuszek i mirt nakłada się na głowę i przypina do ubrania po błogosławieństwie.

W modlitwie błogosławieństwa wianuszka wybrzmiewa prośba rodziców, aby nim przybrana córka, spiesząca, by po raz pierwszy w pełni uczestniczyć w uczcie Chrystusa, była zachowana w wierze, czystości i Bożej miłości, oraz *by Chrystus wręczył jej wieniec zwycięstwa i wprowadził na gody w Twoim Królestwie*. Mirt jest znakiem życia wiecznego. W modlitwie jego błogosławieństwa jest zawarta prośba rodziców, aby ich syn, spieszący by po raz pierwszy uczestniczyć w uczcie Chrystusa, zachował serce ozdobione Bożą łaską w czystości, oraz by mógł wejść na gody w Bożym Królestwie.

Błogosławieństwo dziecka ma formę benedykcji aaronickiej. *Panie, Boże nasz, Ojcze, wejrzyj z miłością na naszego syna N. (naszą córkę N.) i prowadź go (ją) drogą Twych przykazań. Chryste, który zapraszasz go (ją) do Stołu Słowa, Ciała i Krwi Twojej, niech ten pokarm da mu (jej) siły w radosnym podążaniu Twoimi śladami. Duchu Święty, napełnij jego (jej) serce Twoją łaską, aby mógł (mogła) kochać Cię ponad wszystko i chwalić Cię na wieki wieków*⁴⁰.

³⁸ Tamże, s. 85

³⁹ Zob. *Instrukcja o przygotowaniu do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej w archidiecezji łódzkiej*. Pobrano z: https://www.archidiecezja.lodz.pl/app/uploads/2018/09/2018_08_10_Instrukcja-o-przygotowaniu-do-Pierwszej-Spowiedzi-i-Komunii-%c5%9bw.-w-A%c5%81.pdf (2019.05.30).

⁴⁰ J. Wysocki, dz. cyt., s. 494-496

W wielu parafiach w Polsce jest zwyczaj, że przed rozpoczęciem Eucharystii, dzieci wraz z rodzicami, zgromadzeni przed kościołem, przyjmują na swoje głowy wodę pobłogosławioną. Uczestnictwo w aspersioni przypomina przyjęty chrzest święty. Wówczas Pan Bóg uczynił ochrzczonych swoimi dziećmi. Powołał też do jedności z Jezusem w Jego Kościele. Jezus na nowo wzywa do zjednoczenia ze sobą, a to zjednoczenie dokona się najlepiej przez przyjęcie Komunii Świętej⁴¹.

Dniem I Komunii winna być niedziela, jako dzień Pański. Na ten dzień dekoruje się kościół emblematami eucharystycznymi, eksponując główny ołtarz i dbając o szczególną czystość całego kościoła. Należy przyozdobić także chrzcielnicę, a dzieci pierwszokomunijne winny mieć w kościele miejsca siedzące. Należy starannie dobrać śpiewy i oprawę muzyczną. One winny pomóc w uczestnictwie w liturgii mszalnej. Nie mogą być elementem powodującym roztargnienie. Pierwsze pełne uczestnictwo dziecka we Mszy św. winno dokonywać się ze świadomością, że w Eucharystii jest obecny Chrystus. We Mszy Świętej możemy *tu i teraz*, niemal *fizycznie* doświadczać dramatu Kalwarii i radości zmartwychwstania Jezusa Chrystusa. *Jest to możliwe, ponieważ z Jego woli, tajemnica Jego śmierci i rezurekcji, jest uobecniata, aktualizowana w celebracji Eucharystii. Chrystus mocą swego Ducha czyni obecnymi, za pomocą znaków chleba i wina, swoją śmierć i zmartwychwstanie. W celebracji eucharystycznej nie powtarza się, ani nie ponawia ofiara krzyżowa naszego Zbawiciela, ale jest ona uobecniata za pomocą znaków liturgicznych. Zrozumienie tej tajemnicy dokonuje się w wierze we wcielone Słowo. Bez wiary liturgia staje się magią*⁴².

W niektórych parafiach jest zwyczaj, że przed I Komunią rodzice przygotowują dla każdego dziecka specjalne upieczone bochenki chleba. Bochenki te, w ramach przygotowania darów ofiarnych, są złożone obok ołtarza mszalnego. Po zakończeniu celebracji, dzieci zabierają je do domów na przyjęcia rodzinne. Jest to symbol łączący I Komunię w kościele z jej świętowaniem w rodzinnym domu.

Uczta rodzinna pozwala przeżyć jedność ludzi przy wspólnym stole. Spożywający ten sam posiłek kontynuują i pogłębiają przeżycie zjednoczenia z innymi ludźmi, które w doskonały sposób jest urzeczywistniane przez przyjmowanie ciała i krwi Chrystusa we Mszy Świętej. Jest uzasadnione z teologicznego punktu, aby krąg uczestników uczyty rodzinnej obejmował tylko osoby najbliższe. Można zaprosić jednak osoby niepraktykujące lub niewierzące, by doświadczyły radości, której źródłem jest zjednoczenie dziecka i rodziny w Chrystusie.

⁴¹ Tamże, s. 496-497

⁴² K. Matwiejuk, *Pierwsze pełne uczestnictwo we Mszy Świętej*, „Zeszyt formacji katechetów” 5(2005) nr 2, s.18-19

Uczta nie może mieć charakteru biesiady, ale agapy, uczty braterskiej miłości⁴³.

Posiłek dobrze zorganizowany uwydatni swoje pierwotne znaczenia jakim jest jedność jego uczestników. Pogłębi też świadomość, że jest on okazją do wspólnotowego przeżywania radości, której źródłem jest obecność Jezusa w życiu nie tylko dziecka, ale każdego ochrzczonego.

W dniu komunijnym ta radość materializuje się w prezentach, które winny być skromne i odpowiadające treści tego dnia. Właściwym prezentem będzie Biblia, może ilustrowana, która poprowadzi dziecko do systematycznego poznawania życia Jezusa. Może to być krzyżyk do noszenia na wzór medalika, by przypominał, że chrześcijanin to wyznawca Chrystusa ukrzyżowanego, który zmartwychwstał i żyje w Kościele i w sercu człowieka przez łaskę. Dziecko te prezenty doceni z czasem w pełni.

Ażeby to wielkie wydarzenie nie poszło w zapomnienie dobrze jest zarejestrować je na taśmie czy kliszy fotograficznej. Obrazy filmowe towarzyszą na ogół człowiekowi przez całe życie. Po latach, kiedy przegląda się fotografie, odżywają wspomnienie tamtych chwil. Powraca też radość, jakiej się doświadczyło w tym pamiętnym dniu spotkania z Jezusem eucharystycznym, który z miłości stał się Pokarmem na życie wieczne⁴⁴.

Przeżycia komunijne utrwała tzw. Biały tydzień. Jest to nawiązanie do tradycji katechumenatu z pierwszych wieków Kościoła, kiedy nowo ochrzczeni po przyjęciu sakramentów inicjacji chrześcijańskiej przez cały tydzień nosili białe szaty i uczestniczyli w Eucharystii. Biały tydzień to szansa dla dzieci, aby przez częste uczestnictwo w celebracji Eucharystii utrwaliły pragnienie bycia z Chrystusem.

Po zakończeniu Białego tygodnia rodzice każdego dnia będą wykonywać swoją funkcję nauczycieli wiary, ułatwiając swoim dzieciom dostęp do Jezusa. Winni kontynuować współpracę z katechetami i duszpasterzem. Ich troska o pogłębianie świadomości eucharystycznej swych dzieci winna realizować się w rytmie roku liturgicznego. Szczególnie okres paschalny z liturgią Wigilii otwiera na wymiar pamiętki śmierci i zmartwychwstania. Stanowi czas spotkania z Panem zmartwychwstałym. Pozwala przeżywać Eucharystię w atmosferze prawdziwej chrześcijańskiej nadziei i radości. Otwiera człowieka na miłość do Kościoła a zarazem przybliża rolę Ducha Świętego w sprawowaniu Eucharystii. Okres przygotowania do Paschy ukazuje Eucharystię jako sakrament miłosierdzia i pojednania. Między sakramentem chrztu a Eucharystią, zatem między początkiem nawrócenia człowieka i zjednoczenia z Chrystu-

⁴³ K. Wojacek, *Rytuał pierwszej Komunii Świętej w rodzinie*, w: *Rytuał religijny w rodzinie*, W. Piwowarski, W. Zdaniewicz, Warszawa-Poznań 1988, s. 207-208

⁴⁴ Jan Paweł II, *List do dzieci w roku rodziny*, Listy Ojca Świętego Jana Pawła II, Znak 1997, s. 334

sem w Komunii sakramentalnej a sakramentem pokuty, jako znakiem miłosierdzia Bożego, istnieje ścisły związek. W tym czasie dziecka ma szansę poznawać wartość i rolę cierpienia w dziele zbawienia dokonanego przez Chrystusa oraz rolę cierpienia każdego chrześcijanina w ciągle dokonującym się dziele *nowego stworzenia*⁴⁵.

5. Liturgia Kościoła domowego

Ważną rolę w życiu Kościoła domowego spełniają błogosławieństwa, zwłaszcza błogosławieństwo przy stole, czy błogosławieństwo dzieci w różnych sytuacjach życiowych, także w związku z przeżywanymi świętami. Źródłem błogosławieństwa jest sam Bóg. On swoim błogosławieństwem otacza człowieka. Przez swego wcielonego Syna, Chrystusa, napełnił wszystkich ludzi *wszelkim błogosławieństwem duchowym* (Ef 1,3). Bóg uzdolnił człowieka, by przyjmując Jego błogosławieństwa, także sprawował błogosławieństwa w Jego imieniu wobec ludzi.

Błogosławiący człowiek wychwala Boga, ogłasza Jego miłosierdzie i dobroć oraz prosi Go o pomoc dla konkretnych osób i wspólnot. Szafarzami niektórych błogosławieństw są rodzice⁴⁶. Oni mogą błogosławić dzieci. Wtedy modlą się: *Ojczy Świąty, niewyczerpane źródło życia i twórco wszelkiego dobra, błogosławimy Ciebie i dzięki Tobie składamy za to, że dając nam dzieci, uradowałeś naszą wspólnotę miłości. Spraw, prosimy, aby te dzieci, będące najmłodszymi członkami rodziny, znajdowały w domowej społeczności drogę do coraz większego dobra i dzięki Twojej opiece doszły kiedyś do celu, jaki im wyznaczyłeś. Przez Chrystusa, Pana naszego. Mogą nakreślić znak krzyża na czołach swoich dzieci*⁴⁷.

Ojciec lub matka, jeśli zaszłaby taka potrzeba, mogą pobłogosławić pokarmy na stół wielkanocny. Wtedy posługują się odpowiednią modlitwą benedykcyjną, która brzmi następująco: *Boże, źródło życia, napełnij nasze serca paschalną radością i podobnie jak dałeś nam pokarm pochodzący z ziemi, spraw, aby zawsze trwało w nas nowe życie, które wysłużył nam Chrystus przez swoją śmierć i zmartwychwstanie i w swoim miłosierdziu nam go udzielił. Który żyje i króluje na wieki wieków. Domownicy mówią: Amen*⁴⁸.

Kościół domowy jest wspólnotą, do której jest zaadresowana Liturgia godzin. Sobór Watykański II przywrócił Liturgię godzin całemu Kościołowi⁴⁹. *Zaleca się, aby i świeccy*

⁴⁵ J. Charytański, *Wychowanie eucharystyczne po pierwszej Komunii Świętej*, „Katecheta” 32 (1988), nr 2, s. 27.

⁴⁶ J. Wysocki, dz. cyt., s. 281.

⁴⁷ *Obrzędy błogosławieństwa dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1994, t. 1, s. 90.

⁴⁸ Tamże, t. 2, s. 257-258.

⁴⁹ K. Matwiejuk, *Liturgia godzin jako modlitwa Ludu Bożego*, „Kwartalnik Pastorski Diecezji Siedleckiej” 2 (II) 2004, s. 91-99.

odmawiali brewiarz czy to z kapłanami, czy na swoich zebraniach, czy nawet indywidualnie (KL 100). Liturgia godzin jest jednym ze znaków obecności Chrystusa Zbawiciela. On bowiem zapewnił: *Gdzie dwaj lub trzech zebrani są w imię moje, tam jestem pośród nich* (Mt 18, 20). Jej celem jest uświęcenie człowieka i uwielbienie Boga.

Życie duchowe w Kościele domowym nie ogranicza się do udziału w samej tylko liturgii. Rodzina jest wspólnotą dialogu z Bogiem, który jest realizowany przez modlitwę, zarówno indywidualną, jak i wspólnotową. W modlitwie wyraża się chrześcijański charakter rodziny. Rodzice przez wspólną modlitwę kształtują w swoich dzieciach obraz Boga. Ważne jest, by okazywali oni swym dzieciom dobroć, serdeczność, miłość i troskę, co pozwoli dziecku rozumieć Boga jako kochającego Ojca.

6. Znaczenie nabożeństw w życiu rodzinnym

Rodziny praktykują nabożeństwa ku czci Chrystusa, Matki Najświętszej i inne. One mają charakter kultyczny i przygotowują do liturgii lub utrwalają jej doświadczenie. Pierwszopiątkowe nabożeństwo do Najświętszego Serca Pana Jezusa jest okazją do kontemplacji miłości Bożej, która nie jest dostatecznie kochana przez ludzi, a która została objawiona w Sercu Jezusa. Inne nabożeństwa ku czci Chrystusa, zwłaszcza związane z okresem Wielkiego Postu, jak Droga krzyżowa czy Gorzkie żale, pomagają zrozumieć sens trudnych życiowych doświadczeń. One bowiem zyskują wartość zbawczą dzięki łączności z cierpieniami Chrystusa, który na siebie wziął winy wszystkich ludzi i ich odkupił.

Nabożeństwa ku czci Bogurodzicy stanowią szansę do zrozumienia miejsca i roli Matki Bożej w tajemnicy Chrystusa i Jego Kościoła. Zwłaszcza różaniec wzmacnia pamięć o wielkich dziełach Boga. Tak on przygotowuje modlących się do świadomego, czynnego i pełnego uczestnictwa w liturgii, gdzie te działa, mocą Ducha Świętego, są uobecnianie w sposób sakramentalny.

Zakończenie

Małżonkowie i rodziny sakramentalne, które są Kościołami domowymi, mają wiele pomocy służących uświęceniu ich członków. Liturgia stanowi istotne miejsca i sposób doświadczania zbawczej obecności Chrystusa. Przygotowaniem do jej celebrowania jest modlitwa indywidualna i wspólnotowa, także nabożeństwa. Te pobożne praktyki mają na celu usposobienie wiernych do słuchania słowa Bożego podczas liturgii i stawiania się wraz z Chrystusem miłą ofiarą Ojcu niebieskiemu. Nabożeństwa mają charakter kultycz-

ny. Czynności liturgiczne mają moc uświęcenia. Są bowiem znakami zbawczej obecności Chrystusa.

Summary

Marriage as a path to sanctification

Sacramental matrimonies and their families who are the Home Churches have a lot of help to sanctify their members. Liturgy is the crucial place and the way to experience the presence of Jesus Christ. Personal and communal prayer as well as religious services are the preparation to celebrating it. These religious practices are meant to prepare worshippers to listen to the word of God during the liturgy and become an acceptable offering to God together with Jesus Christ. The religious services worship God. The liturgical services have the power of the sacrifice. They are signs of the presence of Jesus Christ.

Bibliografia

Adamski, F. (1982). *Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej*, Kraków: Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy.

Bogdziewicz, H. (1998). Pamiętaj, abyś dzień święty święcił, *Przegląd Powszechny* 7-8, 112-118.

Brusik, A. (2007). *Eucharystia jako źródło uświęcenia rodziny*. Warszawa: (mps. UKSW).

Charytański, J. (1988). Wychowanie eucharystyczne po pierwszej Komunii św. *Katecheta* 32 (1), 23-28.

Cichy, S. (1981). Niedziela w rodzinie, *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 1, 44-51.

Dias, M. M. (1995). Niedziela dniem żywotności Kościoła i miłości. W: L. Balter (tł.), *Communio : międzynarodowy przegląd teologiczny*. 15 (3), 109-115

Dyczewski, L. (2003). *Rodzina twórcą i przekazicielem kultury*, Lublin; TN KUL.

Dziedzic, J. (2008). *Tajemnica paschalna Chrystusa w «Obrzędach sakramentu małżeństwa»*, Warszawa: (mps., PWT).

Dziewiecki, M. (2017). *Pierwsza Komunia Święta i wychowanie*. Pobrano z: https://opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZD/1komunia_nkultura.html (2018.12.07).

Górska, A. (1988). Pierwsza Komunia święta twojego dziecka, W: W. Piwowarski, W. Zdaniewicz (red.), *Rytuał religijny w rodzinie*, Warszawa-Poznań, s. 213

Grześkowiak, J. (1985). Centralne idee teologii małżeństwa. W: A. L. Szafranski (red.), *Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii*, Lublin 1985, s. 22-23.

Grześkowiak, J. (1976). Katecheza a wychowanie do symboliki liturgicznej. *Katecheta* 20 (5), s. 197-203.

Instrukcja o przygotowaniu do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej w archidiecezji łódzkiej. Pobrano z: https://www.archidiecezja.lodz.pl/app/uploads/2018/09/2018_08_10_Instrukcja-o-przygotowaniu-do-Pierwszej-Spowiedzi-i-Komunii-%c5%9bw.-w-A%c5%81.pdf (2019.05.30).

- Jan Paweł II (1998). List apostolski *Dies Domini*. Rzym.
- Jan Paweł II. (1997). *List do dzieci w roku rodziny*, Listy Ojca Świętego Jana Pawła II. Kraków: Znak.
- Kiernikowski, Z. (2000). *Dwoje jednym ciałem w Chrystusie*. Warszawa: Wydawnictwo Księży Marianów.
- Krajdocha, J. (1973). Liturgiczne wychowanie dzieci najmłodszych, *Katecheta* 17 (6), s. 254-256.
- Krakowiak, Cz. (2018). *Sakrament małżeństwa. Historia-liturgia-praktyka pastoralna*. Lublin: TN KUL.
- Leske, A. *Ewangelia według św. Mateusza*. (2001). W: W. R. Farmer (red.). *Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego*, wyd. II. 1153. Warszawa: Verbinum.
- Lewandowski, G. (1988). Niedziela w rodzinie chrześcijańskiej. *Universitas Gedanensis* 1, 141-154.
- Materski, E. (1981). *Przeżywamy razem z dzieckiem rok jego pierwszej Komunii Świętej*, Sandomierz.
- Matwiejuk, K. (2004). Liturgia godzin jako modlitwa Ludu Bożego. *Kwartalnik Pastorski Diecezji Siedleckiej* 2 (II), 91-99.
- Matwiejuk, K. (2005). Pierwsze pełne uczestnictwo we Mszy Świętej. *Zeszyt formacji katechetów* 5 (2), 17-21.
- Matwiejuk, K. (2009). Przez sakramentalne małżeństwo ku Kościołowi domowemu, *Studia Pastoralne* 5, 89-94.
- Mszał rzymski dla diecezji polskich*. (1986), 309*-310*. Poznań: Pallottinum.
- Nadolski, B. (1969). Katecheza wobec liturgii słowa. *Katecheta* 13 (1), 18-20.
- Nemetschek, M. (1981). *Tysiąc i jedno pytanie*. J. Gando (tł.). Warszawa.
- Obrzędy błogosławieństwa dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, (1994). T.1. Katowice: Księgarnia św. Jacka..
- Reinders, A. (2001). *Nasze dziecko idzie do pierwszej Komunii Świętej*, M. Jałowiec (tł.), Kielce.
- Rezkurt, E. (2007). *Jak dobrze przygotować dziecko do pierwszej Komunii Świętej*. Pobrano z: <https://kosciol.wiara.pl/doc/494430.Jak-dobrze-przygotowac-dziecko-do-I-Komunii-Swietej/2> (2007.02.07).
- Wit, Z. (2001). Pozaeucharystyczne elementy niedzielnego świętowania, *Liturgia Sacra* 7 (1), 45-57.
- Wojaczek, K. (1988). Rytuał pierwszej Komunii Świętej w rodzinie. W: W. Piwowarski, W. Zdaniewicz (red.). *Rytuał religijny w rodzinie*, 207-208. Warszawa-Poznań.
- Wysocki, J. (2003) *Rytuał rodzinny*. Włocławek.